

Överförmyndarnämndens regler

Fastställt av Överförmyndarnämnden 14 juni 2011, reviderade 9 december 2014

Gäller till och med 2018.

God man, förvaltare och särskilt förordnad förmyndare förbinder sig att följa Överförmyndarnämndens regler för uppdraget och att delta i den utbildning som nämnden anordnar.

Överförmyndarnämnden förbinder sig att ge adekvat utbildning för uppdraget.

Med ställföreträdare avses nedan god man, förvaltare och särskilt förordnad förmyndare.

Redovisning

In- och utbetalningar ska löpande noteras i dagbok eller dagboksblad. Företrädesvis ska Överförmyndarnämndens blanketter användas. Alla inkomster och utgifter ska redovisas och verifieras med underlag. Betalningar via autogiro ska - om räkningar saknas - verifieras med medgivandeavtalet.

Årsräkning ska enligt föräldrabalken vara Överförmyndarenheten till handa senast sista februari. Till årsräkningen ska fogas månadsutdrag från banken eller internet på alla konton samt års-saldobesked i original för banktillgångar, värdepapper och skulder. Årsbeskeden ska visa om kontona är överförmyndarspärade.

Sluträkning ska göras på samma sätt som årsräkning, men med aktuellt saldobesked per den dag ställföreträdarskapet upphörde istället för årssaldo.

Förvaltare ska till årsräkningen foga blanketten ”Årlig omprövning av förvaltarskap”.

Ställföreträdare ska skriftligt redogöra för vad som gjorts för huvudmannens räkning under perioden.

Bankkonton

För internetbetalning ska det vara möjligt att få verifikat från banken (inte bara egen datautskrift). Ställföreträdare får inte ha tillgång till spärrade konton och aktiehandel får inte vara möjlig.

Ställföreträdare som vill använda bankomatkort för uttag på huvudmannens transaktionskonto får göra det. Förutsättningen är att det inte finns något annat kort kopplat till detta transaktionskonto. Kortet ska vara utfärdat i ställföreträdarens namn.

Behållningen på transaktionskontot får inte överstiga 20 000 kr när månadens räkningar är betalda. Överstigande belopp ska föras över till överförmyndarspärade sparform. Samtliga huvudmannens sparformer, utom ställföreträdarens transaktionskonto, ska vara överförmyndarspärade.

Kontanter

Kontantkassa hos ställföreträdaren får inte överstiga 2 000 kr. Kassablad och underlag ska bifogas redovisningen.

Finns kontantkassa på huvudmannens boende ska personalen på boendet föra kassablad.

Ställföreträdaren ska bifoga kopior av kassabladen till redovisningen. Kontantkassa på huvudmannens boende får endast i undantagsfall överstiga det belopp som går åt under en månad. Undantag kräver samråd med Överförmyndarenheten.

Har boendepersonal tillgång till betalkort tillhörande huvudmannen är ställföreträdaren ansvarig för samtliga transaktioner som företas med hjälp av kortet.

För att ställföreträdaren ska kunna lämna kontanter till huvudmannen krävs att huvudmannen själv kan hantera pengar och kvittera dem. Kvittenser ska bifogas redovisningen.

Övrigt

Ställföreträdaren får aldrig blanda sin ekonomi med huvudmannens, till exempel genom att låna eller låna ut pengar, eller göra ett utlägg för huvudmannen.

Innan ställföreträdare gör extraordinära insatser för huvudmannens räkning ska han/hon alltid ta kontakt med Överförmyndarenheten.

Ställföreträdare får inte lämna fullmakt till personalen på huvudmannens boende.

Gåvors värde, som födelsedagspresenter och julklappar, får inte överstiga 2 000 kr per anhörig och år. Släktskapet ska framgå av redovisningen. Det totala beloppet får inte stå i missförhållande till huvudmannens tillgångar. Gåvans mottagare ska kvittera gåvan. Gåvor från huvudmannen till ställföreträdaren får aldrig förekomma.

Arbetsgivaravgift för arvode, som huvudmannen ska bekosta, ska betalas och redovisas enligt Skatteverkets bestämmelser.

Entledigande

Enligt föräldrabalken ska överförmyndaren entlediga ställföreträdare som gör sig skyldig till missbruk eller försummelse i sitt uppdrag, eller som kommer på ekonomiskt obestånd och därför är olämplig för uppdraget, eller av någon annan orsak inte längre är lämplig.

Ställföreträdare som inte deltar i och tillgodogör sig anvisad utbildning, eller inte följer Överförmyndarnämndens regler, kan entledigas. Samma gäller om redovisning inte kommer in i rätt tid eller får anmärkning.

Ålders- eller sjukdomssymptom som påverkar sättet att sköta uppdraget är grund för entledigande.

Ställföreträdare har även rätt att på egen begäran entledigas från uppdraget. Ställföreträdaren är dock skyldig att kvarstå till dess ny ställföreträdare förordnats eller till dess rätten beslutat att ställföreträdarskap inte längre ska vara anordnat.

Arvode

Ställföreträdare har rätt till arvode för uppdraget och ersättning för de utgifter som varit skäligen för uppdraget. Enligt lagstiftaren är ett uppdrag som god man eller förvaltare till stor del ett ideellt uppdrag. Ställföreträdaren kan därför inte förvänta sig att få ett arvode som kan jämföras med lön och som motsvarar allt vad denne har utfört för sin huvudman. Arvode kan inte utgå för utförda arbetsuppgifter som inte omfattas av uppdraget.

Överförmyndarnämnden beslutar om arvode och ersättning för utgifter. Borås Stads arvodesregler bygger på f d Svenska Kommunförbundets riktlinjer.

Arvodesreglerna i detta stycke gäller för gode män enligt 11 kap 4 § föräldrabalken och förvaltare.

Bevaka rätt

I ställföreträdarens uppdrag att förvalta sin huvudmans egendom och/eller sörja för dennes person ingår normalt även att bevaka huvudmannens rätt. Det kan uppstå händelser utöver det normala, till exempel att huvudmannen blir delägare i ett dödsbo eller att dennes fastighet ska säljas. Ställföreträdaren bör då noggrant beskriva vad som utförts och ange tidsåtgången, då uppgifterna kan komma att anses som extraordinära insatser. När endast bevaka rätt ingår i uppdraget är det särskilt viktigt att denne anger tidsåtgång och beskriver allt som gjorts, då det är en förutsättning för att få arvode.

Ersättningen är 0,5 procent av prisbasbeloppet per timme.

Ekonomisk förvaltning

I grundarvode för samtliga kategorier under ekonomisk förvaltning ingår att hålla kontakt med Överförmyndarnämnden. Det ingår att vid behov lämna fickpengar en gång i månaden samt att, om huvudmannen bor på boende, kontrollera boendets kassablad.

Vidare ingår i uppdraget att upprätta förteckning, årsräkning, sluträkning samt redogörelse för huvudmannens situation. Ställföreträdaren ska även kontrollera att huvudmannens medel verkligen används till huvudmannens nytta.

Kategori 1

Ställföreträdaren har hand om huvudmannens hela ekonomiska förvaltning, lämnar fickpengar, förvaltar bankkonton samt kontrollerar eventuellt andra typer av placeringar som inte kräver aktiv förvaltning, som exempelvis vissa långsiktiga fondplaceringar.

Grundarvode per år är 10 procent av prisbasbeloppet om förordnandet även avser personlig omvårdnad; 12,5 procent av prisbasbeloppet om det endast avser ekonomisk förvaltning.

Kategori 2

Ställföreträdaren har uppgifter enligt kategori 1. Dessutom aktiv förvaltning av värdepapper och kontakter med myndigheter och institutioner rörande förvaltningen. Förvaltningen kräver löpande arbete under året.

Grundarvode per år är 12,5 procent av prisbasbeloppet om förordnandet även avser personlig omvårdnad; 15 procent av prisbasbeloppet om det endast avser ekonomisk förvaltning.

Personlig omvårdnad/sörja för person

Sörja för person är att se till att huvudmannen får den hjälp och det bistånd som han/hon behöver och har rätt till. Ställföreträdaren ska dock inte utföra uppgifter som åligger t.ex. socialtjänsten. Om denne ändå åtar sig sådana uppgifter kan han/hon inte räkna med att få ersättning för det.

Kategori 1

Ställföreträdaren har kontakt med huvudmannen och eventuell personal en till två gånger i månaden. Ställföreträdaren ska besöka sin huvudman i snitt en gång per månad. Ställföreträdaren får gärna besöka huvudmannen fler gånger, men det medför inte något extra arvode. Resersättning utgår inte heller för ytterligare resor. Ställföreträdaren ska kontrollera huvudmannens situation.

Grundarvode per år är 10 procent av prisbasbeloppet.

Kategori 2

Främst uppdrag där huvudmannen bor i eget boende (ej med personlig assistent, annan form av personal eller anhöriga). Utöver vad som framgår under kategori 1 kräver uppdraget stora insatser och stort personligt engagemang av ställföreträdaren för att samordna och säkra de resurser som krävs för huvudmannens behov av omsorg. Det kan till exempel innebära telefonkontakter flera gånger i månaden med huvudmannen, anhöriga, hemtjänst, arbetsgivare, myndigheter etc. Ställföreträdaren kan även behöva besöka huvudmannen upp till två gånger per månad. Ställföreträdaren får gärna besöka huvudmannen fler gånger, men det medför inte något extra arvode. Resersättning utgår inte heller för ytterligare resor.

Till denna kategori hör även uppdrag som i övrigt är mer krävande än vad som framgår under kategori 1.

Grundarvode per år är 15 procent av prisbasbeloppet.

Allt som görs för huvudmannens personliga omvårdnad ska antecknas i redogörelsen. Om ställföreträdaren utfört uppgifter för huvudmannens personliga omvårdnad utan att ta upp detta i redogörelsen kan inte Överförmyndarnämnden ta hänsyn till det vid arvodesbedömningen.

Extraordinära förvaltningsuppdrag

Om ställföreträdaren gör ett speciellt arbete kan skäligt arvode utgå utöver grundarvodet.

Exempel på sådana speciella uppgifter är

- avveckla bostad
- bevaka huvudmans rätt i dödsbo.
- överklaga beslut som går huvudmannen emot
- omfattande och betungande arbete rörande huvudmannens skulder

Innan extraordinära insatser vidtas ska ställföreträdaren kontakta Överförmyndarnämnden. För att få arvode måste han/hon specificera åtgärden samt tidsåtgången i redogörelsen. Ersättning utgår med 0,5 procent av prisbasbeloppet per timme.

Tungt uppdrag

Extra arvode kan utgå för en period som ett uppdrag är extra krävande. Det kan exempelvis gälla ett uppdrag där huvudmannen är gravt psykiskt störd, har komplicerad dubbeldiagnos, vilket kan leda till betungande och frekventa kontakter med huvudmannen och/eller annan person i dennes närhet utöver vad uppdraget motiverar, eller där det finns någon hotbild mot ställföreträdaren. Redogörelsen ska ange hur och under vilken tid uppdraget har varit extra krävande. Det extra arvodet är 500 kr/månad utöver normalarvode. För att räknas som hel månad ska uppdraget ha omfattat minst 15 dagar i en månad. Ersättningen utbetalas en gång per år av kommunen.

Kostnadsersättning

Med hänsyn till svårigheten att styrka alla småkostnader samt att bilersättningen inte är skattepliktig gäller följande.

Ställföreträdare ska specificera antal körda kilometer i en körjournal. Bilersättning utgår enligt Skatteverkets riktlinjer för skattefri bilersättning.

Är ställföreträdarens resväg 200 kilometer eller mer tur och retur i samband med besök hos huvudmannen utgår endast bilersättning för två resor per år. Detta befriar inte på något vis ställföreträdaren från den besöksskyldighet som föreligger i de fall då sörja för person ingår i förordnandet.

Ställföreträdare kan, efter begäran, erhålla ersättning för utgifter med 2 procent av prisbasbeloppet per år utan att visa underlag. Väljer denne att istället begära ersättning för faktiska kostnader ska samtliga kostnader styrkas med underlag.

Övriga arvodesfrågor

God man för ensamkommande barn

En god man för ensamkommande barn ansvarar för barnets personliga förhållanden och sköter dess angelägenheter. Gode mannen har rätt och skyldighet att bestämma i alla frågor som rör barnets angelägenheter, personliga såväl som ekonomiska och rättsliga. Däremot ingår inte att sköta den dagliga omvårdnaden eller tillsynen av barnet. Gode mannen har heller ingen skyldighet att försörja barnet.

En god man är juridisk företrädare för barnet. Det är inte alltid som den gode mannen ska följa med barnet. För att barnet ska få sällskap till läkare, idrottsevenemang osv ska gode mannen se till att barnet får en kontaktperson. Däremot har den gode mannen rätt att och bör alltid närvara vid möten hos Migrationsverket, skolan, socialtjänsten och polisen.

En god man för ensamkommande barn har rätt till ersättning enligt föräldrabalken. Överförmyndarnämnden beslutar om storleken på arvodet och ersättning för kostnader. Arvodet är 0,5 procent av prisbasbeloppet per timme. Ersättning för restid är 50 kr per påbörjad timme. Även här kan ställföreträdare, efter begäran, erhålla ersättning för utgifter med två procent av prisbasbeloppet per år utan att visa underlag. Väljer denne att istället begära ersättning för faktiska kostnader ska samtliga kostnader styrkas med underlag. När arvode begärs ska specifikation över tidsåtgång lämnas in till Överförmyndarnämnden.

Särskilt förordnad vårdnadshavare

Den som förordnas av tingsrätten till vårdnadshavare blir med automatik även förmyndare för den omyndige om inget annat sägs. Det betyder att bestämmelserna om förordnade förmyndare i bl a 12 kap. föräldrabalken gäller.

En förordnad förmyndare ska förvalta omyndigs tillgångar och företräda dem i angelägenheter som rör tillgångarna. Det betyder att en förmyndare inte företräder den omyndige i personliga angelägenheter utan endast i ekonomiska och bevakar den omyndiges rätt i frågor som hör ihop med tillgångarna.

För ekonomisk förvaltning är arvodet 0,5 procent av prisbasbeloppet per timme. Ersättning för kostnader ges enligt uppvisade utlägg. När arvode begärs ska specifikation över tidsåtgång lämnas in till Överförmyndarnämnden.

För personlig omvårdnad utgår ersättning enligt stycket ”personlig omvårdnad” ovan, under förutsättning att barnet bor hos den förordnade vårdnadshavaren och att denne inte får ersättning från socialtjänsten.

Föräldrar som förmyndare

Föräldrar som enligt lag är förmyndare får inte arvode. Överförmyndaren kan dock medge arvode och kostnadsersättning om det finns särskilda skäl. Särskilda skäl kan vara att den omyndiges förmögenhet är betydande och en väsentlig del av föräldrarnas tid tagits i anspråk. Arvodet och kostnadsersättningen ska i så fall tas ur den omyndiges medel.

Skäligt arvode ska utgå för bevakning av omyndigs rätt i oskiftat dödsbo. Arvodet bestäms av Överförmyndarnämnden och ska betalas av dödsboet. Föräldrar som enligt lag är förmyndare kan efter tillstånd från Överförmyndarnämnden på grund av särskilda omständigheter få arvode för vård av barns rätt i oskiftat dödsbo.

God man med speciellt uppdrag

God man med speciellt uppdrag kan t.ex. vara god man utsedd enligt 11 kap. 1-3 §§ föräldrabalken. Ersättning till denne utgår med 0,5 procent av prisbasbeloppet per timme.

Övrigt

Om en tilltänkt ställföreträdare utfört visst arbete men detta, utan den föreslagne ställföreträdarens förskyllan, inte lett till förordnande, kan denne, efter begäran, få ersättning med 0,5 procent av prisbasbeloppet.

Nedsättning av arvode

Överförmyndaren ska granska ställföreträdarens verksamhet. Om överförmyndaren finner anledning att anmärka mot förvaltningen eller hur uppdraget i övrigt utförs, ska överförmyndaren genast pröva om ställföreträdaren bör entledigas eller någon annan åtgärd vidtas. Anmärkning mot en redovisning kan även påverka arvoderingen. Arvodet kan komma att sänkas med ett efter omständigheterna skäligt belopp. Om ställföreträdaren inte lämnar in komplett redovisning i tid - och inte har fått anstånd - sänks ersättningen generellt med en procent av prisbasbeloppet. Om redovisningen inte inkommer inom utsatt tid efter påminnelse sänks ersättningen med två procent av prisbasbeloppet.

Då sörja för person ingår i uppdraget och överförmyndaren kräver i snitt ett besök per månad av ställföreträdaren kan inte fullt arvode utgå för personlig omvårdnad om besöken inte sker. Arvodet sänks med 0,5 procent av prisbasbeloppet per uteblivet besök.

Vem betalar?

Enligt bestämmelser i föräldrabalken ska arvode och ersättning för utgifter betalas med den enskildes medel om hans eller hennes inkomst under uppdragsåret överstiger 2,65 gånger prisbasbeloppet, eller hans eller hennes tillgångar överstiger 2 gånger prisbasbeloppet. Understiger inkomsten och förmögenheten de gränserna betalar kommunen arvode och kostnadsersättning. Med inkomst avses bruttoinkomst, det som allmänt benämns inkomst före skatt. Skattefria inkomster är inte arvodesgrundande.

Undantag från huvudregeln om vem som ska betala kan göras om det finns särskilda skäl. Sådana särskilda skäl kan vara höga vårdkostnader, höga medicinkostnader eller liknande.

Av förarbetena till 12 kap 16 § föräldrabalken framgår att man även kan frångå huvudregeln till nackdel för den enskilde. Detta kan bli aktuellt när kommunen genom att stå för arvodet bidrar till en kapitalbildning hos den enskilde som inte kan komma den enskilde till godo.

Arvode och ersättning för utgifter för vård av enskilds rätt i oskiftat dödsbo ska utgå av dödsboets medel, om inte särskilda skäl föranleder något annat. Arvode och ersättning för utgifter som inte ska betalas med den enskildes eller dödsboets medel ska betalas av kommunen.

Arvodets storlek baseras på prisbasbeloppet under det år uppdraget avser.